

Koopovereenkomst, non-conformiteit en de vordering tot schadevergoeding wegens bedrog: een uniforme verjaringsregeling?

Mr. D.E. Burgers, datum 13-04-2018

Datum

13-04-2018

Auteur

Mr. D.E. Burgers^[1]

Vakgebied(en)

Verbintenissenrecht / Overeenkomst

Vermogensrecht / Rechtsvorderingen

Vermogensrecht / Rechtshandelingen

De verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW is ook van toepassing op een vordering gebaseerd op bedrog waaraan feiten ten grondslag liggen die evengoed een vordering uit non-conformiteit zouden kunnen dragen. Deze korte verjaringstermijn is alleen niet van toepassing op een vordering wegens bedrog voor zover deze is onderbouwd met feiten die zelfstandig, dat wil zeggen los van de feiten die de toewijzing van een non-conformiteitsvordering kunnen dragen, bedrog opleveren (HR 17 november 2017, ECLI:NL:HR:2017:2902).

1. Juridisch kader

1.1 Non-conformiteit

Op grond van art. 7:17 BW dient in het geval van koop de afgeleverde zaak aan de overeenkomst te beantwoorden. Is dat niet het geval, dan is sprake van non-conformiteit en heeft de koper op grond van art. 7:21 lid 1 sub a-c BW het recht om aflevering van het ontbrekende, herstel van de afgeleverde zaak en vervanging van de afgeleverde zaak te vorderen. Op grond van art. 7:22 lid 4 BW komt de koper hiernaast een beroep toe op de rechtsmiddelen die voortvloeien uit het algemeen verbintenissenrecht ('onverminderd alle andere rechten en vorderingen'). Dit betekent dat de koper ook een beroep toekomt op bijvoorbeeld dwaling (art. 6:228 BW), bedrog (art. 3:44 BW), onrechtmatige daad (art. 6:162 BW) en ontbinding (art. 6:265 BW).

1.2 Klachtplicht

Op grond van art. 7:23 lid 1 BW dient de koper binnen bekwame tijd na de ontdekking van de non-conformiteit bij de verkoper te klagen over de non-conformiteit (de 'klachtplicht'). Klaagt de koper niet tijdig, dan kan hij zich niet meer op de non-conformiteit beroepen: al zijn rechtsvorderingen en verweren gaan verloren. Of er binnen bekwame tijd is geklaagd, moet worden beantwoord onder afweging van alle betrokken belangen en alle relevante omstandigheden (HR 25 maart 2011, LJN BP8991, NJ 2013/5 (Ploum/Smeets II)). Er bestaat dus geen vaste klachttermijn.

1.3 Verjaringstermijnen

Heeft de koper ingevolge art. 7:23 lid 1 BW tijdig geklaagd, dan gaan zijn rechtsvorderingen in beginsel niet verloren. Echter, ook rechtsvorderingen kunnen door enkel verloop van tijd teloorgaan: rechtsvorderingen zijn aan verjaring onderhevig. Ingevolge de hoofdregel van art. 3:306 BW verjaart een rechtsvordering na verloop van twintig jaar, tenzij de wet anders bepaalt. Op diverse plaatsen bepaalt de wet anders: denk aan een rechtsvordering tot schadevergoeding (art. 3:310 BW: vijf jaar na subjectieve bekendheid met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon) en een rechtsvordering tot ontbinding (art. 3:311 BW: vijf jaar na bekendheid met de tekortkoming). Ook met betrekking tot rechtsvorderingen gegrond op feiten die de stelling rechtvaardigen dat de afgeleverde zaak niet aan de overeenkomst beantwoordt ('non-conformiteitsvorderingen'), wordt door de wetgever afgeweken van de hiervoor benoemde hoofdregel. Voor dergelijke rechtsvorderingen geldt op grond van art. 7:23 lid 2 BW een verjaringstermijn van twee jaar, welke termijn gaat lopen nadat de koper conform art. 7:23 lid 1 BW bij de verkoper heeft geklaagd. Dit is een aanzienlijk kortere verjaringstermijn dan de algemene verjaringstermijn van twintig jaar en de voor de meeste 'remedies' geldende verjaringstermijn van vijf jaar, bijvoorbeeld opgenomen in de genoemde art. 3:310 en 3:311 BW.

Voor non-conformiteitsvorderingen geldt dus een (relatief) korte verjaringstermijn van twee jaar. Maar stel dat een koper een vordering op grond van BW 3 of BW 6 instelt – bijvoorbeeld: schadevergoeding wegens onrechtmatige daad – dat feitelijk

gegrond is op het niet beantwoorden van de afgeleverde zaak aan de overeenkomst (BW 7)? Of een onrechtmatige daadvordering *naast* een non-conformiteitsvordering die gebaseerd zijn op hetzelfde feitencomplex? Behoudt elke rechtsvordering dan zijn 'eigen' verjaringstermijn? Of is alleen de verjaringstermijn behorend bij de onrechtmatige daadvordering van toepassing dan wel alleen de korte verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW?

1.4 Ruim toepassingsbereik van art. 7:23 lid 2 BW

Als uitgangspunt geldt dat rechtsvorderingen die op grond van hetzelfde feitencomplex kunnen worden ingesteld, in beginsel naast elkaar van toepassing zijn (er is, met andere woorden, sprake van 'cumulatie'). Een uitzondering hierop is het geval waarin de wet een regel van exclusiviteit heeft bepaald. En van dit laatste is in art. 7:23 lid 2 BW sprake: voor non-conformiteitsvorderingen geldt exclusief de korte verjaringstermijn van twee jaar. De vraag die vervolgens gesteld kan worden is hoe 'ruim' het toepassingsbereik van art. 7:23 lid 2 BW is: vallen (bijna) alle rechtsvorderingen waaraan non-conformiteitsfeiten ten grondslag liggen onder de werking van dit artikel?

Uit de Parlementaire Geschiedenis volgt dat de wetgever een ruim toepassingsbereik van art. 7:23 lid 2 BW heeft beoogd. De Hoge Raad volgt de wetgever hierin: in zijn arrest van HR 21 april 2006, *NJ 2006/272 (Inno/Sluis)* heeft de Hoge Raad geoordeeld dat iedere rechtsvordering en ieder verweer van de koper dat feitelijk gegrond is op het niet beantwoorden van de afgeleverde zaak aan de overeenkomst, onder de werking van art. 7:23 lid 2 BW valt, ook als op deze grondslag (tevens) een vordering uit onrechtmatige daad is gebaseerd. En ruim een jaar later bevestigde de Hoge Raad zijn oordeel in zijn arrest van 23 november 2007, *NJ 2008/522 (Ploum/Smeets)*. In deze context oordeelde de Hoge Raad in zijn arrest van 29 juni 2007, *NJ 2008/606 (Pouw/Visser)* dat een dergelijke rechtsvordering gegrond op dwaling eveneens onder de werking van art. 7:23 lid 2 BW valt.

In de onderhavige kwestie gaat het om de vraag of deze korte verjaringstermijn ook van toepassing is op een onrechtmatige daadvordering die gebaseerd is op bedrog en die ook een vordering uit non-conformiteit zou kunnen dragen. De Hoge Raad oordeelt dat dit het geval is; de Hoge Raad bevestigt én verruimt hiermee zijn jurisprudentie zoals in de vorige alinea weergegeven. In het navolgende kom ik tot een bespreking van dit arrest, waarbij ik eerst zal stilstaan bij de feiten, waarna ik vervolg met de overwegingen en een (juridische) analyse. Ik sluit af met een conclusie.

2. De feiten

De relevante feiten in deze kwestie zijn de volgende. De eiser in deze gerechtelijke procedure vordert als koper (hierna: 'de koper') van aandelen in een onderneming van de verkopers van de aandelen (hierna: 'de verkopers') schadevergoeding op grond van onrechtmatige daad omdat de koopovereenkomst tot stand zou zijn gekomen door bedrog aan de zijde van de verkopers. Het bedrog bestond volgens de koper uit het opzettelijk verstrekken van onjuiste informatie en het verzwijgen van belangrijke informatie over de onderneming teneinde de koper ertoe te bewegen de koopovereenkomst aan te gaan. Voor de volledigheid wordt hierbij opgemerkt dat op grond van art. 7:47 BW, titel 1 van BW 7 (koop en ruil) ook van toepassing is op de koop van vermogensrechten (zoals de koop van aandelen).

In rechte staat de vraag centraal of de vordering van de koper is verjaard. Tussen partijen staat vast dat de vordering is verjaard als wordt aangenomen dat de korte verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW van toepassing is. De koper is echter van mening dat zijn vordering niet gegrond is op de stelling dat de afgeleverde zaak niet aan de overeenkomst beantwoordt, maar op de stelling dat zonder het bedrog in het geheel geen overeenkomst tot stand zou zijn gekomen. De koper is met andere woorden van mening dat zijn vordering geen non-conformiteit inhoudt en dat de korte verjaringstermijn daarom niet van toepassing is. De verkopers zijn het daar niet mee eens en nemen in rechte het standpunt in dat de vordering wel degelijk is verjaard aangezien de rechtsvordering weliswaar gebaseerd is op bedrog, maar aan deze rechtsvordering feiten ten grondslag liggen die een beroep op non-conformiteit zouden (kunnen) rechtvaardigen.

3. Rechtbank en hof

De rechtbank en het hof zijn het met de verkopers eens door te oordelen dat de korte verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW ook van toepassing is op een vordering uit schadevergoeding gegrond op bedrog. Het hof oordeelt:

"(...) Met de gemaakte keuze voor een zeer ruim geformuleerd artikel 7:23 lid 2 BW heeft de wetgever ervoor willen zorgen dat een bepaald feitencomplex dat door een koper ten grondslag kan worden gelegd aan de stelling dat het geleverde non-conform is, ongeacht de insteek van diens vordering, onder een eenvoudig verjaringsregime valt" (r.o. 4.8).

Het hof oordeelt aldus dat als aan een rechtsvordering een 'non-conformiteit-feitencomplex' ten grondslag ligt (of kan worden gelegd), het verjaringsregime van art. 7:23 lid 2 BW van toepassing is; óók als de rechtsvordering gebaseerd is op bedrog. De koper is het met het hof oneens en gaat in cassatie.

4. Hoge Raad

In cassatie klaagt de koper over het oordeel van het hof dat een onrechtmatige daadsvordering gebaseerd op bedrog onder het verjaringsregime van art. 7:23 lid 2 BW valt. De koper klaagt in aanvulling hierop dat het oordeel van het hof inhoudende dat elke vordering op grond van bedrog onder de werking van art. 7:23 lid 2 BW valt, waarbij delen van de feitelijke grondslag ook hadden kunnen worden gebruikt voor een vordering op grond van non-conformiteit, blijkt geeft van een onjuiste rechtsopvatting. De Hoge Raad overweegt dat:

“Art. 7:23 leden 1-3 BW houden voor het begin van de verjaringstermijn uitdrukkelijk rekening met het geval dat de verkoper opzettelijk een onjuiste indruk over de eigenschappen van de zaak heeft gewekt. Gelet hierop, en mede in het licht van de parlementaire geschiedenis van art. 7:23 BW, is de verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW ook van toepassing op een vordering gebaseerd op bedrog waaraan feiten ten grondslag liggen die de stelling zouden rechtvaardigen dat de afgeleverde zaak niet aan de overeenkomst beantwoordt. De verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW is slechts niet van toepassing op een vordering wegens bedrog voor zover deze is onderbouwd met feiten die zelfstandig, dat wil zeggen los van de feiten die de toewijzing van een non-conformiteitsvordering kunnen dragen, bedrog opleveren” (r.o. 3.3.3).

5. Analyse

De Hoge Raad is duidelijk in zijn oordeel en bevestigt zijn jurisprudentie op dit specifieke onderwerp. De korte verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW is van toepassing op alle rechtsovereenkomsten waaraan feiten ten grondslag liggen die de stelling zouden rechtvaardigen dat de afgeleverde zaak niet aan de overeenkomst beantwoordt. Het maakt volgens de Hoge Raad daarbij niet uit ‘welke’ rechtsovereenkomst wordt ingesteld: als het feitencomplex non-conformiteit inhoudt, dan is de korte verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW van toepassing. Dit is slechts anders als de vordering wegens bedrog is onderbouwd met feiten die zelfstandig, dus los van de non-conformiteitsfeiten, bedrog opleveren.

Dit oordeel van de Hoge Raad is een bevestiging en een verruiming van zijn vaste jurisprudentie. Om dit arrest in de juiste context te kunnen plaatsen, is het van belang om op te merken dat er in de literatuur verdeeldheid bestaat over de reikwijdte van art. 7:23 lid 2 BW en meer specifiek over de vraag of bedrog onder het bereik van deze relatief korte verjaringstermijn zou moeten vallen. Zo heeft Hijma betoogd dat de verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW behoort tot het terrein van de non-conformiteit en daarmee tot dat van wanprestatie.²¹ Bedrog (maar ook dwaling) is echter een wilsgebrek en tussen wanprestatie en wilsgebreken bestaat een fundamenteel onderscheid. Bij wanprestatie krijgt de koper immers niet waarop hij volgens de overeenkomst recht heeft, terwijl dat bij bedrog (een wilsgebrek) wel het geval is. Bij bedrog klaagt de koper volgens Hijma niet over een discrepantie tussen de inhoud van de overeenkomst en de uitvoering daarvan, maar over de feitelijke situatie (de koper is ‘misleid’). Een ander argument uit de literatuur is dat bedriegende verkopers de bescherming van de klachtplicht (zie paragraaf 1.2) gevolgd door de korte verjaringstermijn van twee jaren niet verdienen. H.N.

Schelhaas geeft aan de andere kant aan dat de koper in dergelijke situaties doorgaans niet zozeer zal ageren vanwege het gepleegde bedrog, maar vanwege het feit dat hij een gebrekkige zaak heeft ontvangen die niet aan de overeenkomst beantwoordt.²² Heeft de koper immers precies ontvangen wat overeengekomen is, dan heeft de koper volgens Schelhaas geen reden tot klagen. De onrechtmatige daadsvordering uit hoofde van bedrog is, ondanks dat sprake is van een wilsgebrek bij de totstandkoming van de overeenkomst, voornamelijk een vordering uit hoofde van non-conformiteit. Juist voor dit soort gevallen van ‘samenloop’ heeft de wetgever een uniforme verjaringsregeling willen treffen.

Met A-G mr. L. Timmerman ben ik van mening dat voor beide opvattingen (meer) goede argumenten zijn aan te voeren. A-G Timmerman heeft in r.o. 3.26 van zijn conclusie de keuze gemaakt dat bedrog onder het verjaringsregime van art. 7:23 lid 2 BW valt, met name omdat de wetgever een duidelijke keuze heeft gemaakt voor een *uniforme* verjaringsregeling voor alle vorderingen die gebaseerd zijn op een feitencomplex dat de stelling rechtvaardigt dat de afgeleverde zaak niet aan de overeenkomst beantwoordt. Voor het argument dat bedriegende verkopers de bescherming van de korte verjaringstermijn niet verdienen, is mijns inziens ook het nodige te zeggen. Echter, met het hof ben ik het eens dat het gestelde in art. 7:23 lid 1 jo. lid 3 BW dit argument voldoende weerlegt. Immers, op grond van lid 1 van dit artikel vangt de klachttermijn pas aan op het moment dat de koper het gebrek feitelijk ontdekt en op grond van lid 3 van dit artikel gaat de verjaringstermijn niet lopen zolang de koper zijn rechten niet kan uitoefenen als gevolg van opzet van de verkoper (en daar is bij bedrog sprake van). Vanuit het oogpunt van een uniforme verjaringsregeling, met de stelling van Schelhaas in het achterhoofd, kan ik mij goed vinden in dit oordeel van A-G Timmerman en daarmee in het oordeel van de Hoge Raad.

Wat brengt dit oordeel mee voor de praktijk? Voor de praktijk is het van belang om rekening te houden met een zeer ruim toepassingsbereik van de verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW. Als een koper een rechtsovereenkomst tegen een verkoper wenst in te stellen en deze vordering (ook) een non-conformiteitsvordering *kan* dragen, dan moet de koper zijn rechtsovereenkomst binnen twee jaar na het klagen als bedoeld in art. 7:23 lid 1 BW instellen. Doet de koper dat pas na afloop van deze termijn, dan kan de verkoper op basis van de in deze bijdrage besproken jurisprudentie, de koper een correct verjaringsverweer om de oren slaan. De koper komt dan ‘bedrogen’ uit.

6. Conclusie

De conclusie die uit het onderhavige arrest getrokken kan worden, is dat op rechtsvorderingen gebaseerd op bedrog waaraan feiten ten grondslag liggen die de stelling zouden rechtvaardigen dat de afgeleverde zaak niet aan de overeenkomst beantwoordt, de korte verjaringstermijn van twee jaar exclusief van toepassing is. Dit is slechts anders als de vordering wegens bedrog is onderbouwd met feiten die zelfstandig, dus los van de non-conformiteitsfeiten, bedrog opleveren. Voor beantwoording van de vraag welk verjaringsregime van toepassing is, is dus niet de rechtsvordering maar het *feitencomplex* beslissend.

Voetnoten

[\[1\]](#)

Daniel Burgers is advocaat bij Legal8 te Houten.

[\[2\]](#)

Asser/Hijma 7-1* 2013/549.

[\[3\]](#)

H.N. Schelhaas, 'Klagen over bedrog!', *NTBR* 2013/6.